

Eindverslag Klankbordgroep Nieuwkomers

Uitgangspunten

De volgende uitgangspunten vormen de basis voor de Klankbordgroep Nieuwkomers (hierna KBN):

- De KBN kent een diverse samenstelling, het bestaat uit afgevaardigden uit alle doelgroepen voor de nieuwe Wet inburgering.
- De personen uit de doelgroepen zijn (voor zo ver mogelijk) *unusual suspects* die op persoonlijke titel zijn uitgenodigd en die niet namens een groep spreken (want in de praktijk voelt niet de hele doelgroep zich door die persoon vertegenwoordigd; uiteraard mag een genodigde zijn/haar achterban consulteren).
- Het bestaat uit een maximum van 20 aantal nieuw- en oudkomers
- De KBN wordt voorgezeten door een onafhankelijke voorzitter. Er is gekozen voor emeritus hoogleraar Han Entzinger met het oog op zijn ruime ervaring met het inburgeringsbeleid in Nederland.
- De ervaringen vanuit de KBN worden gebruikt voor de verdere vormgeving van het nieuwe inburgeringsstelsel en als input voor het implementatietraject. Wat werkt wel/wat niet?
- Er zal verslaglegging en terugkoppeling plaatsvinden van de sessies van de KBN.
- De input van de deelnemers wordt geanonimiseerd zodat iedereen zich vrij voelt om zijn of haar mening te geven.
- Tijdens een viertal sessies zullen een groot aantal aspecten van het nieuwe stelsel aan bod komen; snel meedoen (doorlopende lijn, PIP/brede intake, ontzorgen); taalbeheersing en onderwijs (routes en examenstelsel); Werk en Inkomen (duale trajecten, maatschappelijke begeleiding); en informatiedeling.
- Het participatieniveau van de KBN is consulterend en de besluitvorming is belegd bij het ministerie SZW.
- Uiterlijke begindatum van de KBN is september 2019
- De resultaten van de KBN zullen worden gedeeld met de Tweede Kamer in de vorm van een eindverslag.

Resultaten

De belangrijkste adviezen richting de overheid worden hieronder per thema beschreven en vormen een samenvatting van de gehouden sessies.

Snel meedoen

'Het zou goed zijn als er een plek is waar mensen terecht kunnen die hun eigen taal spreken. Maak gebruik van cultuurverbinders en neem als gemeenten ook oudkomers aan. In Syrië heb je een heel ander systeem. Het ziekenhuis is gratis en huisarts niet, in Nederland is dat precies andersom. Dit zou nu verteld moeten worden aan nieuwkomers maar dat gebeurt vaak niet.'

- Voor veel nieuwkomers is alles in Nederland nieuw en heel anders georganiseerd dan in het land van herkomst. Goede voorlichting, vooral vlak na aankomst is daarom cruciaal. Daarbij zou het goed zijn als tolken ook de ruimte krijgen om culturele verschillen te benoemen en uit te leggen.
- Over ontzorgen wordt binnen de KBN verschillend gedacht. Moet de gemeenten de inburgeraar nu wel of niet bij de hand nemen? Sommigen gaven aan dat dit belangrijk is om te voorkomen dat mensen meteen in de problemen en schulden komen. Anderen hier aan tafel gaven aan; doe dit niet, anders worden mensen niet zelfstandig.
- Er worden grote verschillen gezien in de behandeling tussen gezins- en asielmigranten. Veel deelnemers gaven aan het oneerlijk te vinden dat gezinsmigranten zelf moeten betalen voor hun inburgeringstraject. Daarnaast is er ook weinig begeleiding voor deze groep. Vanuit SZW is aangegeven dat dit een politieke keuze is. Wel gaan er dingen veranderen voor gezinsmigranten in het nieuwe stelsel. Zo worden de intake, PIP, MAP, PVT en maatschappelijke begeleiding straks vergoed.
- Er zijn grote verschillen tussen gemeenten. Voor een deel heeft dit te maken met politieke keuzes. Maar ook met ervaringen met de doelgroep. In sommige gemeenten zitten mensen die meer hart voor de zaak hebben. Uitwisseling van *'best practices'* is hierbij belangrijk.
- Taal leren op school is goed, maar de echte leerschool is de praktijk. Contact met Nederlanders is hierbij heel belangrijk. Dat verklaart voor een deel ook het verschil in snelheid van de taal leren tussen gezins- en asielmigranten. Het hebben van een Nederlandse partner helpt bij het leren van de taal.

Taal en onderwijs

'We moeten de wet strenger maken. Ik schaam me als mensen al 20 jaar in Nederland wonen maar de taal niet spreken. Er zijn mensen die het niet belangrijk vinden. Als ze te makkelijk een vrijstelling krijgen dan gaat iedereen dat doen.'

- Deelnemers van de KBN zijn het unaniem eens met de voorgestelde verhoging naar B1. Zelfs met B1 hebben mensen moeite om mee te komen in de Nederlandse samenleving. Zeker voor werkenden is A2 te laag.
- Uitdaging is dat het niet voor iedereen mogelijk is dat niveau te halen. Er zijn veel mensen die analfabeet zijn of te weinig ervaring hebben met leren. Daar moeten

speciale voorzieningen voor komen. De klankbordgroep vindt het daarom belangrijk dat er maatwerk plaatsvindt. Al bij de intake moeten we duidelijk maken welk niveau te halen valt. Denk hierbij ook aan maatwerk voor hoogopgeleiden, zodat het mogelijk is het gehele traject sneller te doorlopen.

- Als derde punt wordt de kwaliteit van het taalaanbod genoemd. Nu is dat vaak onder de maat. In het huidige systeem kunnen inburgeraars zelf onvoldoende de kwaliteit van de taalschool beoordelen. Je komt net Nederland binnen dus waar moet je op letten? Krijg je een laptop? Of gaan je vrienden naar deze school? Dat zegt weinig over kwaliteit. De hoop en verwachting is als de gemeenten lessen gaan inkopen dat ze beter kunnen inschatten welke taalscholen goed zijn. Dat is ook weer een reden voor taalscholen om voor goede taallessen te zorgen.
- Vul het systeem zo in dat bij taallessen ook veel aandacht wordt besteed aan het dagelijks leven in Nederland. Nu is dat vaak niet zo. Dit vraagt veel van de cursusaanbieders. Nu worden nieuwkomers buiten de taal cursus te weinig met Nederlands geconfronteerd. Hetzelfde geldt voor stageplekken, als gemeenten stageplekken aanbieden kijk dan vooral naar plekken waar ze de Nederlandse taal spreken.

'Ik vind dat het probleem een beetje door de overheid en gemeente komt. Er wordt veel gepusht om mensen uit de uitkering te halen. Voor een taalstage worden ze bijvoorbeeld geplaatst bij een Italiaans restaurant. Vrienden van mij zeggen ik spreek nu Italiaans of andere talen in plaats van het Nederlands. De gemeenten moeten dus kritisch kijken bij het aanbieden van taalstages.'

- Het onderwijs moet intensiever dan het nu is. SZW geeft aan dat die mogelijkheid er komt in de nieuwe wet. Nieuwkomers die via gemeenten taallessen volgen zijn straks niet meer gebonden aan het beperkte bedrag dat je per kwartaal kunt besteden. Dat wordt hier ook als een vooruitgang ontvangen in de groep. Biedt hierbij ook de mogelijkheid om een cursus versneld te doorlopen voor hen die dat willen (en kunnen).
- Tijdens deze sessie is ook uitgebreid gesproken over kinderopvang. Moeten we dit niet systematischer aanpakken? Als kinderen met taalachterstand in het basisonderwijs komen kost het heel veel moeite om dat in te halen. Probeer dan ook te voorkomen dat er een achterstand ontstaat. Kinderopvang op een jonge leeftijd kan hierbij helpen. Kun je dit verplichten? Daar verschillen ook in deze groep de meningen. Aan de ene kant kan dit helpen, maar er zijn ook andere meningen om het juist niet te doen. Je kunt het in ieder geval aantrekkelijk maken. Dit kun je doen door het proces makkelijker (en goedkoper) te maken en goede voorlichting te geven al tijdens de brede intake. Daarnaast zou het helpen als er (gratis) kinderopvang zou zijn bij de taalscholen.
- Daarnaast is het goed als gemeenten ook specifiek aandacht geven aan de positie van de vrouw. Nederlandse gezinnen hebben een meer gelijkwaardige gezinsverdeling hier zouden nieuwkomers een voorbeeld aan kunnen nemen. Op die manier komt er voor vrouwen ook meer ruimte om de taal te leren en zichzelf te ontwikkelen.

'In andere culturen gedragen mannen zich vaak als de baas, terwijl de vrouwen veel verantwoordelijkheid binnenshuis hebben. Sommige mannen doen niets in het huishouden, Nederlandse mannen zijn een goed voorbeeld voor onze mannen. Vrouwen willen graag activiteiten doen om bijvoorbeeld hun rijbewijs te halen. Maar als de vrouw

voorloopt in de inburgering denkt de man: hoezo loop je voor? De gemeente moet uitleggen dat er ook een taak voor de man is in het gezin.'

Werk en inkomen

'Mensen die uit het Midden-Oosten komen hebben vaak wel heel veel werkervaring maar geen diploma's. Ze hebben het werk vaak geleerd van hun ouders. Hoe kunnen ze dat laten zien? Het is heel belangrijk dat ze de taal kennen, maar meestal worden ze daarna alsnog afgewezen omdat ze het diploma niet hebben.'

- We zijn begonnen met een lange discussie over de problemen met de examens bij DUO. Voor veel mensen zat de frustratie hierover hoog en het is goed dat wij het signaal geven aan het ministerie dat dit echt anders moet, dat het niet kan dat je zo lang moet wachten op uitslagen. Vooral KNM moet goed tegen het licht worden gehouden: zorg dat nuttige vragen worden gesteld. Ook is het belangrijk dat fraude wordt voorkomen en dat de examens op eerlijke wijze worden afgenomen.
- Daarna spraken we over duale trajecten. Vrijwel iedereen is het eens dat het goed is om werk en leren te combineren. Maar wel met een paar belangrijke kanttekeningen:
 - Het is belangrijk dat werken en leren op elkaar aansluiten. Dat de woorden en dingen die je leert meteen in de praktijk kunnen worden toegepast. Dan blijft het ook beter hangen.
 - Het is belangrijk dat nieuwkomers een bepaald taalniveau hebben bereikt voordat ze beginnen met vrijwilligerswerk of werk. Zonder A2 spreek je vaak onvoldoende Nederlands om een baan vast te houden en val je makkelijk terug in een uitkering.
 - Werk vinden (en behouden) is lastig. Daarom is het in veel gevallen goed om eerst vrijwilligerswerk te doen. Maar dit moet vooral niet gezien worden (ook niet door werkgevers) als een vorm van gratis arbeid. Je moet het beter positioneren als bijvoorbeeld een leerwerktraject.
 - Het belang van stages, vrijwilligerswerk en leerwerktrajecten zit hem ook in het leren van zaken die niet direct met het werk zelf te maken hebben. Denk hierbij aan op tijd komen en het leren solliciteren.
 - Het verschil tussen wat je verdient en een uitkering is niet groot. Voor sommigen maakt dit het aantrekkelijk om zwart te werken. Maar dat is niet de bedoeling, het geeft onzekerheid, je kunt heel gemakkelijk worden ontslagen, en het mag niet. Hier wordt nu onvoldoende op gehandhaafd.
 - Houdt rekening met de verschillen tussen jongeren en ouderen. Er is gezegd dat in het nieuwe wetsvoorstel jongeren in een ander traject terecht komen. Maar dat lost het probleem niet helemaal op. Er zijn ook oudere jongeren (30ers) die nog een opleiding willen volgen. Met name die groep valt tussen wal en schip.
 - Meer aandacht voor vakopleidingen is gewenst. Werkgevers zouden hierbij een voortrekkersrol kunnen spelen met name in sectoren waar tekorten ontstaan. Sommige nieuwkomers zijn zich er niet van bewust dat juist in die beroepen andere vaardigheden nodig zijn dan in het land van herkomst. Daarom is het belangrijk voor gemeenten om hier goede voorlichting over te even, het liefst door oudkomers die het zelf hebben meegemaakt en die de taal en gewoonten kennen.

- Tot slot spraken we over ONA, dat in het nieuwe stelsel wordt vervangen door de MAP. Over het algemeen wordt positief gereageerd op de voorgestelde veranderingen. De indruk is dat het flexibeler wordt en dat er meer wordt ingespeeld op de individuele behoefte. Dat sprak iedereen aan.

'Eerste vraag die ze bij ONA stellen is: wat is je gewenste beroep? Ik heb bijvoorbeeld rechten gestudeerd maar als ik advocaat zou kiezen moet ik heel veel informatie opzoeken.' Daarom schreef ik op dat ik boer wilde worden. Meeste mensen kiezen boer of taxichauffeur om maar te slagen.'

Informatievoorziening

'Op Facebook is alles in de eigen taal en gaat het alleen maar om likes. Ook het verslag van de klankbordgroep kan ik makkelijk begrijpen. Maar de brieven van de gemeente snap ik niets van. Het zijn hele moeilijke en ingewikkelde brieven. Het maakt dus veel uit hoe het geschreven is.'

- Communiceer digitaal waar mogelijk, maar behoudt ook de opties voor een fysiek loket. Houdt hierbij rekening met de volgende zaken:
 - Niet iedereen is even digitaal vaardig. Vanuit de klankbordgroep geeft ongeveer 2/3 aan met computers en email overweg te kunnen, de andere 1/3 geeft aan zich meer digibeet te voelen. Dit hangt niet zozeer samen met afkomst maar vooral met leeftijd. Zorg dat (met name ouderen) hierin begeleiding krijgen.
 - Jongeren geven aan het juist fijn te vinden digitaal te communiceren omdat dit sneller gaat. Boven de 45 vinden mensen het lastiger om via internet te communiceren. Ouderen nemen persoonlijk contact eerder serieus. Dit hoeft niet altijd via fysiek contact te zijn maar kan ook via beeldbellen.
 - Zorg dat er voldoende capaciteit is om nieuwkomers te woord te staan. Momenteel zijn er bijvoorbeeld bij DUO hele lange wachttijden als je telefonisch iemand te spreken wilt krijgen.
 - Voor sommige nieuwkomers is privacy erg belangrijk. In land van herkomst kennen ze geen post op het huisadres, informatie komt via andere mensen tot ze of kan worden opgehaald op centrale punten (postkantoren). Ook wordt de overheid vaak niet vertrouwd. Persoonlijk contact voelt daarom meer vertrouwd.
 - Opleidingsniveau speelt ook een rol, sommigen nieuwkomers hebben in land van herkomst al ervaring met computers en vreemde talen. Mensen die bijvoorbeeld van het platteland komen hebben die ervaring niet en vinden het lastig dit nog te leren. Het zou goed zijn hiervoor cursussen aan te bieden.
- Taalbegrip gaat verder dan alleen zorgdragen voor een goede vertaling. Voor een grote groep nieuwkomers is de informatie in eigen taal vaak ook onbegrijpelijk. De klankbordgroep geeft hierover de volgende adviezen:
 - Gebruik minder (juridisch) vakjargon om te communiceren. Stuur post en e-mails in begrijpelijke eenvoudige taal.
 - Privacy is hierbij ook belangrijk. Zorg dat gemeenten bijvoorbeeld 1 of 2 uur per week een inloopsprekkuur hebben waar je terecht kunt met

vragen over brieven of hulp met vertalingen. Op die manier hoeft voor het vertalen van gevoelige informatie geen gebruik gemaakt te worden van vrienden, kinderen of kennissen.

- Het maakt veel uit in welke gemeente je woont. Leden uit kleinere gemeente hebben vaak betere ervaring. Zorg dat er meer uniformiteit komt, zodat iedereen dezelfde kansen krijgt.
- We hebben het systeem heel lastig gemaakt met zijn allen. Mensen moeten van alles digitaal doorgeven en krijgen vaak boetes als het niet lukt. Zorg dat het eenvoudiger wordt om met de overheid te communiceren.

'Het probleem is niet alleen vertalen. Maar ook dat mensen ongeschoold zijn. Ook brieven in hun eigen taal snappen ze vaak niet. Daarom nemen ze brieven mee naar iemand die het voor ze kan vertalen én uitleggen.'
